

[Kázání o překonání strachu, na Mt 10,26–27]

Ladislav Hejdánek

◆ kázání, česky, vznik: 1975/1980

◆ sermon, Czech, origin: 1975/1980

„Veškerý život, zvláště pak život člověka...” [kázání na Mt 10,26–27] [1975/1980]

Čtení: Mt 10, verše 1, 5–16, 26–28 Text: Mt 10, 26–27

„... není nic skrytého, což by nemělo býti zjeveno, ani co tajného, ješto by nemělo zvědíno býti. Což vám pravím ve tmách, pravte na světle, a co v uši slyšíte, hlásejte na domích.

Veškerý život, zvláště pak život člověka je vystaven neustálému ohrožení. Těžkosti, nebezpečí, nemoci a zkáza jdou všemu živému stále v patách. Člověk má tu krutou výsadu, že si svou ohroženost může v plnosti uvědomovat. Lidské způsoby, jak životně selhat a ztroskotat, jsou velmi rozmanité a dosahují nejednou takové propastnosti, že pouhá fyzická smrt se proti tomu jeví jako něco podstatně oslabeného. Proto se vždy znovu – a zvláště v kritických dobách, jakou se zdá být i naše přítomnost a zejména budoucnost – ozývají zcela lidské a ve své lidskosti zcela pochopitelné otázky: existuje nějaká cesta záchrany před zmarem a smrtí? Je nějaká cesta spásy, která by nejenom zachránila ty drobtý životního smyslu, které známe, ale která by náš život opravdovým a nepochybným smyslem svrchovaně naplnila? Mohli bychom tyto otázky zajisté vyjádřit civilněji, ale naopak i tradičněji a religiózněji. Cítíme však, že tu je postižena základní životní situace člověka.

A právě do této základní lidské situovanosti přichází zvěst evangelia jako dobrá zpráva o tom, že smrt a zmar nejsou a nebudou posledním slovem o životě, že vítězství nakonec bude náležet životu. Bůh posílá na svět svého Syna, „aby spasen byl svět skrze něho“ a „aby každý, kdo věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný.“ (Jan 3, 17; 16.)

Ti, kteří o tom nikdy pořádně neslyšeli a nemají pro to ani potřebné předpoklady, tomu nemohou rozumět. A my, kteří jsme to slyšeli i sami recitovali již nesčíslněkrát, jsme si tyto formulace již natolik pro sebe „uchočili“, že nás ve skutečnosti také přestaly oslovovat. Proto bude užitečné, když si necháme nově říci a také nově dojít, co nám evangelium ukazuje z povahy oné cesty, na niž jsme zváni a po které máme vykročit. Musíme si také důkladně zkontrolovat a prověřit, zda očekávání, s nímž se chceme vydat po oné cestě, je správné, legitimní, pravdivé očekávání. V textu 10. kapitoly evangelia podle Matouše vidíme, jak Ježíš Kristus posílá svých dvanáct učedníků (evangelista Lukáš zařazuje některé partie do zprávy o vyslání 70 učedníků) k „ovcem zahynulým z domu Izraelského“. Na prvním místě nás jistě zarazí, že je vysílá zvěstovat dobrou zprávu o záchraně, ale že jim samotným vůbec neslibuje nějaké obyčejné ulehčení životní cesty. Říká jim: lidé „vás vydávati budou do sněmů, a v shromážděních svých budou vás bičovati. Ano i před vladaře a krále vedeni budete... A budete v nenávisti všechněm pro jméno mé, ale kdož setrvá až do konce, tenť spasen bude. ... Protož nebojte se jich; ...“ (Mt 10,17;18;22). Ježíš tedy neříká: nebojte se, nic se vám nestane. Promlouvá k svým učedníkům docela jinak: „Nestrachujte se těch, jenž tělo zabíjejí, a potom nemají, co by více učinili.“ (Lk 12,4). Jinde jde dokonce ještě dál: nejenom přes fyzickou záhubu se jeho učedníci mají přenést, ale i přes ztrátu duše: „Nebo kdož by chtěl duši svou zachovati, ztratí ji; kdož by pak ztratil duši svou pro mne, nalezneť ji.“ (Mt.16,25; srv.Mt.10,39; Mk 8,35; Lk 9,24; též J 12,25.) Ježíš tím říká hlubokou, ale trochu nezvyklou, ano podivnou pravdu: zachráni se jedině ten, kdo nepečuje o své zachránění. To jde tak daleko, že při vysílání učedníků jim dává pokyn, aby s sebou nebrali ani zlata, ani stříbra, ani peněz, ba ani mošnu na cestu, ani zásobní oděnění nebo obutí, ba ani hůlky. Možná, že tento příkaz neplatí všeobecně; u Lukáše alespoň čteme, že Ježíš Kristus posledního večera, ještě po poslední večeři, připomíná svým učedníkům tento příkaz: „Když jsem vás posílal bez pytlíka, a bez mošny, a bez obuvi, zдалipak jste v čem nedostatek měli? A oni řekl: V ničemž. Tedy dí jim: Ale nyní, kdo má pytlík, vezmi jej, a též i mošnu; a kdož meče nemá, prodej sukni svou, a kup sobě.“ (Lk 22, 35–36.) Učedníci tomu nerozuměli; ani my tomu obvykle nerozumíme a církev se pokoušela se z toho všelijak vymluvit. Naše víra je často sentimentální; máme své představy, které jsme si oblíbili zejména proto, že nám všechno pěkně zjednodušují. Ale je možné, že člověk může položit svou duši za přátele také se zbraní v ruce; a možná, že právě to měl Ježíš tenkrát na mysli. Vždyť řekl sám o sobě:

„Nedomnívejte se, že bych přišel pokoj dát na zemi. Nepřišel jsem, abych pokoj uvedl, ale meč! (Lk 10,34). To čteme právě v naší desáté kapitole; a čteme tam také: „Kdož nebéře kříže svého a nenásleduje mne, neníť mne hoden.“ (v. 38.) Je možné, že vzít do ruky zbraň může být někdy způsob, jak na sebe někdo může vzít svůj kříž. Evangelium není žádný „nový zákon“ jako soupis toho, co se musí a co se nesmí.

Ale v čem je potom vlastně ona záchrana, ona spása, která dává smysl našemu životu, i když nás nezabaví těžkostí ani protivenství, ba dokonce když vůbec nevylučuje ani naši tělesnou záhubu, ani oběť samotné duše? Ježíš Kristus ví, o čem mluví. A my jsme si to právě v těchto dnech znovu připomínali: cesta, po které nás Ježíš a jeho evangelium vede, jde přes nenávisť i lhostejnost lidskou, přes zradu nejbližších, přes poplívání a hrubé zacházení, přes odsouzení za vymyšlené a nespáchané zločiny a přes popraviště. A přece to je a zůstává cesta spásy. V čem je tato spása, tato záchrana? Čeho se může nadít ten, kdo po této navenek dosti neradostné cestě, plné utrpení, vykročil? Na čem smíme založit svou naději? Več můžeme doufat?

A tady jako mocný zvon zazní Ježíšova slova: Nebojte se jich! Mohou vás nenávidět, mohou vás ponížit, mohou vám způsobit bolest a utrpení, mohou vás i zahubit – ale nebojte se jich. Jedné věci nedosáhnou, jedna věc se jim nikdy nepodaří: aby skryli své zlé činy a aby zahladili vaše dobré činy. „Nebť není nic skrytého, což by nemělo býti zjeveno, ani co tajného, ješto by nemělo zvědíno býti.“ (v. 26.) Spása je v nezakrytosti, tj. ve zjevnosti; možná, že se tu ozývá i něco řeckého vlivu, neboť řecké slovo pro pravdu je alétheiá, a to doslovně přeloženo znamená nezakrytost. Ale izraelská myšlenková tradice je jiná: skryté se stává zjevným nikoliv odstraněním překážky, která je má v cestě našemu pohledu, nýbrž tím, že do tmy pronikne světlo. Evangelista Jan píše: „... Světlo přišlo na svět, ale milovali lidé více tmu nežli světlo; nebo skutkové jejich byli zlí. Každý zajisté, kdož zle činí, nenávidí světla, a nejde ke světlu... Ale kdož činí pravdu, jde k světlu...“ (J 3,19–21). Spása je tedy v pravdě; pravdu pak je třeba činit, ne pouze říkat. Všechn náš život, všechny naše činy i všechna naše utrpení se mohou stát službou pravdě, mohou se stát svědectvím pravdy. Spása nespočívá v tom, že se nám nic zlého nestane, ale že to, co třeba i zlého nás potká, dosvědčí pravdu, tj. vrhne to světlo na všechno, co se jenom tváří, co jenom předstírá, co klame a podvádí, co lže a co se skrývá ve tmě. Následovat Krista znamená nevyhýbat se kříži, neusnadňovat si život, necouvat před těžkostmi, neuchylovat se do soukromí a do skrytého společenství věrných. Kunvald byla chyba naší milé Jednoty, bylo to scestí. Evangelista Lukáš (v novém překladu) to vyslovuje tak: „Vše, co jste řekli ve tmě, bude slyšet na světle, a co jste šeptem mluvili v tajných úkrytech, bude se hlásat se střech.“ (Lk 12,3.) Matouš to říká útočněji, jako výzvu pro učedníky: „Což vám pravím ve tmách, pravte na světle, a co v uši slyšíte, hlásejte na domích.“ (Mt 10,27.) V každém případě je to výzva k otevřenosti a veřejnosti všeho zvěstování dobré zprávy o záchraně. Záchrana je ve světle pravdy – a nikdo přece „rozsvítě svíci, nepostaví jí do skryše, ani pod kbelec, ale na svícen“ (Lk 11,33). Světlo pravdy nemůže být utajováno a ukrýváno. Ale světlo pravdy má své nepřátele. S tím je zapotřebí počítat. A to je poslední věc, která nám tu je připomínána.

Známe slovo o tom, že cesta, která se pro nás v Kristu otevírá a na kterou jsme zváni vstoupit, je podle běžných měřítek světa kolem nás bláznovstvím. I v oné desáté kapitole, které se dnes hlavně přidržujeme, si Ježíš přímo dává záležet na tom, aby se tyto „bláznovské“ rysy evangelia vyjevily co nejostřeji. Říká učedníkům: „Aj, já posílám vás jako ovce mezi vlky.“ (v. 16.) Z historie známe případy, jak se bezmocní a utlačovaní semkli a vzbouřili proti mocným. Ale to není cesta, kterou jde sám Ježíš a kterou doporučuje svým následovníkům. Vzpouora bezmocných proti mocným má totiž v sobě

cosi hluboce neblahého: ovce se v zápase s vlky samy stávají vlky, stávají se zvlčilými ovce. Důsledek je v tom, že ztrácejí svou holubičí bezelstnost a časem dokonce i hadí chytrost a opatrnost. Ale Ježíš právě obojí doporučuje: buďte opatrní jako hadové, a sprostní jako holubice (v. 16). Nyní už

ovšem víme, že opatrnost, kterou doporučuje, není zaměřena k tomu, aby učedníky uchránila před nepříjemnostmi: v každém případě budou nenáviděni a budou vydáváni do sněmů, ve shromážděních budou bičováni, budou voděni před vladaře i před krále atd. Na to nemají dbát; proto jim Ježíš také doporučuje, aby příliš nepečovali o to, jak a co by měli v takových případech mluvit, co by měli říkat, jak by při vyšetřování měli vypovídat. Opatrnost v žádném případě neznamena plachost (jak po mém soudu nesprávně vykládá Součkův slovník novozákonní řečtiny) a tím méně nějakou lekavost – vždyť následuje výzva: „nebojte se jich“. Když jde o jiné „mluvení“, totiž o kázání, že se přiblížilo království nebeské, tedy kázání evangelia, pak končí každá „opatrnost“. Tam je na místě spíše horlivost, horlivost v slovech i ve skutcích (jak ji prokázal např. také sám Ježíš na nádvoří před chrámem, kdy vyhnal kupce a peněžoměnce). Opatrnost, chytrost, rozmysl je stejně tak jako bezelstnost a čistota srdce nadmíru potřebná k tomu, abychom v průběhu zápasu mimoděky nepřevzali zbraně a metody protivníků pravdy, tj. aby se z nás nestali jen noví vlci. Ne tedy usedlá rozvážnost ani chytrácké vykrucování a taktikaření, ale pozornost na každý chybný krok, kterého se třebas jen nevědomky dopouštíme. Není to cesta k úhybu a k výmluvě, nýbrž k převzetí nových, dalších závazků. A cestou k tomu, abychom tu neklamali sami sebe a své bližní, je zase jen oddanost pravdě, naprostá otevřenost k jejímu ostrému světlu, které ukazuje v pravé podobě nejenom lidi a věci kolem nás, ale také a především nás samotné a naše činy i naše smýšlení.

My lidé jsme neobyčejně nakloněni klamat sami sebe a obelhávat se. To, co hubí duši, je však vždycky spojeno se lží; evangelista Jan nazývá ďábla „otcem lži“. Lež se musí bránit pronikání světla a miluje tmu, neboť k podstatě lži náleží, že nesmí vypadat jako lež, ale že se musí podobat pravdě. Pro člověka je někdy velmi nesnadné se vyznat v nesčetných proměnách lži, která na sebe ráda bere nejdůstojnější, nejpersvědčivější a nejzbožnější podobu. Člověk je v ustavičném ohrožení, že smysl jeho života bude nahodán a zničen lží, že se propadne do hory vylhaností a prolhaností. Ale Ježíš Kristus přišel, aby zvěstoval příchod světla pravdy, které vysvobozuje. A proto se nebojme: neboť není nic skrytého, což by nemělo býti zjeveno, ani co tajného, ješto by nemělo zvědíno býti. Poznáte pravdu – a pravda vás vysvobodí. Vysvobodí vás především od strachu, takže se naučíte bláznovskému boji ovčí s vlky, v němž jedinou nebo alespoň hlavní, rozhodující zbraní je hlasité slovo pravdy, vyslovené veřejně, na světle, a hlásané se střež domů. Dáme-li takto nejen své pohodlí, nejen svůj fyzický život, ale dokonce svou duši v oběť a ve službu pravdě – a pamatujme, že Ježíš Kristus sám o sobě řekl, že on je ta cesta, pravda i život – pak a jedině pak svou duši neztratíme, ale nalezneme. A co potom záleží na všem ostatním? Milovat pravdu a milovat své přátele víc než svou duši – to je Ježíšovo evangelium o cestě spásy, o cestě, na níž život na věky vítězí nad smrtí.